

Sammanfattning

År 2006 reformerades de svenska skattereglerna för utdelningar till delägare som är verksamma i betydande omfattning (nedan aktiva) i fåmansföretag, de s.k. 3:12-reglerna. Det infördes en skattelättnad på 1 miljard kronor som gjorde att skattetrycket på ägare i fåmansföretag minskade. Syftet var att stimulera företagandet, öka investeringarna och skapa nya arbetstillfällen.¹ Reformen innebar i praktiken att skattesatsen på utdelningar sänktes med 10 procentenheter för aktiva ägare i fåmansföretag. Samtidigt ökade utrymmet för den utdelning som ska beskattas enligt denna reducerade skattesats (gränsbeloppet) för de flesta aktiva ägare. Dessutom infördes en möjlighet att använda en alternativ metod vid beräkningen av gränsbeloppet, förenklingsregeln. Den innebär att gränsbeloppet fastställs per företag utan någon koppling till företagets kapital, lönekostnader eller huruvida företaget bedriver verksamhet. Sammantaget innebar förändringarna att det för många andelsägare blev förmånligt att beskattas enligt 3:12-reglerna och att inkomstomvandlingen² ökade, vilket dokumenterades av Alstadsäter och Jacob (2012a).

Hitills finns det inga vetenskapliga empiriska belegg för att 2006 års reform skulle ha påverkat företagandet. Denna rapport försöker att överbrygga klyftan mellan å ena sidan den dokumenterat ökade inkomstomvandlingen kring 2006 och å andra sidan de fortfarande oklara effekter som reformen kan ha haft på företagandet. I rapporten undersöker vi framför allt hur 2006 års reform har påverkat företagets investeringar i realkapital (uttryckt som materiella anläggningstillgångar), sysselsättningen, bildandet av nya företag och företagsägarnas inkomster.

¹ Edin, m.fl. (2005), Regeringens proposition 2004/05:1, 2005/06:40, och 2006/07:1.

² Inkomstomvandling innebär att inkomster omklassificeras och överförs mellan tidpunkter, jurisdiktioner och skattebaser för att minska den sammanlagdaskatten.

I denna rapport ställer vi oss tre frågor, som empiriskt analyseras var för sig i kapitlen 2, 3 och 4. Vi kan kortfattat sammanfatta våra iakttagelser i varje fråga enligt följande:

1. Har 2006 års skattereform påverkat investeringarna och sysselsättningen?

Ja, i viss mån. 2006 års reform påverkade hur kapitalinvesteringarna (dvs. investeringar i materiella anläggningstillgångar) är fördelade mellan företagen. Efter reformen ökade företag med begränsade egna medel sina investeringar mer än företag med kassareserver och balanserade vinstmedel. Investeringarna flyttades med andra ord till företag som har investeringsmöjligheter men inte tillräckliga medel. Detta resultat ligger i linje med ekonomisk teori. Sänkningen av skatten på utdelning innebär att företagen får tillgång till kontanta medel. På så sätt får man en bättre fördelning av medel mellan företag. Till skillnad från investeringarna i materiella anläggningstillgångar har reformen i stort sett inte påverkat sysselsättningen. Reformen tycks ha haft mycket liten effekt när det gäller att skapa nya arbetstillfällen. Å andra sidan noterar vi att förvärvsinkomsterna för anställda i fåmansföretag har ökat efter reformen. Detta gäller i ännu högre grad i fåmansföretag med begränsade egna medel.

2. Har 2006 års skattereform påverkat bildandet av nya företag med faktisk verksamhet?

Nej. Det ökade antalet nya fåmansföretag som bedriver verksamhet beror främst på att fler befintliga handelsbolag och enskilda näringsidkare byter organisationsform till fåmansföretag. Skälet till att fler enskilda näringsidkare och handelsbolag ombildas till fåmansföretag är att detta har blivit förmånligare ur skattesynpunkt.

3. Har 2006 års skattereform påverkat företagsägarnas och företagens inkomster?

Ja, i viss mån. Våra resultat visar att det marginalföretag som ombildades efter 2006 års reform är mindre produktivt och har mindre tillväxtpotential än före reformen. De enskilda näringsidkare och handelsbolag som ombildats har ändå högre lönsamhet och tillväxt än jämförbara företag som inte ombildats. Bytet

av organisationsform till fåmansföretag tycks även öka delägarens totala inkomster.

Vi använder oss av nya och mycket omfattande data för att utvärdera hur individer och företag reagerat på 2006 års reform av 3:12-reglerna. Eftersom skattereformens effekter kan komma att sammanfalla med andra händelser, t.ex. ekonomisk tillväxt, måste vi skilja mellan företag som gynnas av skattereformen (*behandlingsgruppen*) och företag som inte påverkas av skattereformen (*kontrollgruppen*) men som har liknande egenskaper. Vi gör detta med hjälp av en s.k. difference-in-difference-analys. Vi använder samma metod som Becker, m.fl. (2013) för att undersöka hur 2006 års skattereform har påverkat hur investeringarna är fördelade mellan företag i Sverige. Vi jämför således företag som har tillgång till intern finansiering (*likviditetsstarka företag*) med företag som har begränsad tillgång till intern finansiering (*likviditetssvaga företag*). Vid utvärderingen av ombildningens effekter jämför vi lönsamheten och tillväxten i de ombildade företagen med lönsamheten och tillväxten i dels jämförbara företag som inte ombildats och dels jämförbara befintliga fåmansföretag.

Vi presenterar inte några exakta resultat om hur den totala inkomstomvandlingen till följd av ändringarna av 3:12-reglerna som dokumenterats av Alstadsäter och Jacob (2012a) har påverkat skatteintäkterna eller ekonomin i stort. Vi presenterar inte heller några exakta resultat om effekter på värdeskapandet som dokumenteras i denna rapport. Det finns inte någon lämplig kontrollgrupp för att kunna göra en välgrundad bedömning av de sammantagna effekterna eftersom alla onoterade företag påverkas av reformen.

Vi överläter åt framtida forskning att i mer detalj kvantifiera dessa sammantagna effekter, undersöka vad som ligger bakom de olika faktiska effekter som dokumenteras i denna rapport, och hur de kan variera mellan olika typer av sektorer och olika typer av individer. Det är således inte möjligt att dra några slutsatser om huruvida effekterna på värdeskapandet kompenserar för den omfattande inkomstomvandling som följer av 2006 års reform. Det är dock viktigt att påpeka att de svenska företagens beteende i fråga om de ekonomiska faktorer som har studerats i denna rapport till stor del ligger i linje med vad som kan förväntas enligt ekonomisk teori.

Genom att täppa till några av kryphålen i 3:12-reglerna skulle man kunna minska den skatteminimerande inkomstomvandlingen och skatteplaneringen utan att för den delen minska 3:12-reglernas effekter på tillväxt och värdeskapande. Detta diskuteras mer utförligt i kapitel 5. Nedan gör vi kortfattade sammanfattningar av varje kapitel och avslutar med några politiska rekommendationer.

Kapitel 2: Hur 2006 års reform har påverkat investeringarna och sysselsättningen

Vi analyserar hur 2006 års reform har påverkat hur investeringarna och sysselsättningen är *fördelade* inom gruppen fåmansföretag. Vi jämför närmare bestämt beteendet hos likviditetssvaga företag och likviditetsstarka företag under tiden före och efter reformen.³ Det är inte möjligt att presentera några vetenskapligt tillförlitliga uppskattningar av hur reformen har påverkat nivån på investeringar eller sysselsättning, eftersom det inte finns någon tillförlitlig kontrollgrupp för uppskattningarna.

I detta kapitel konstaterar vi framför allt att 2006 års reform har inneburit att investeringarnas sammansättning har förändrats. Likviditetssvaga fåmansföretag tycks ha fått fram nytt kapital och ökat sina investeringar efter reformen jämfört med i övrigt jämförbara företag som inte är likviditetssvaga. Reformen har således påverkat hur investeringar fördelas mellan företagen. En sådan allokeringseffekt ligger i linje med vad som kan förväntas enligt ekonomisk teori och kan anses öka effektiviteten i ekonomin.

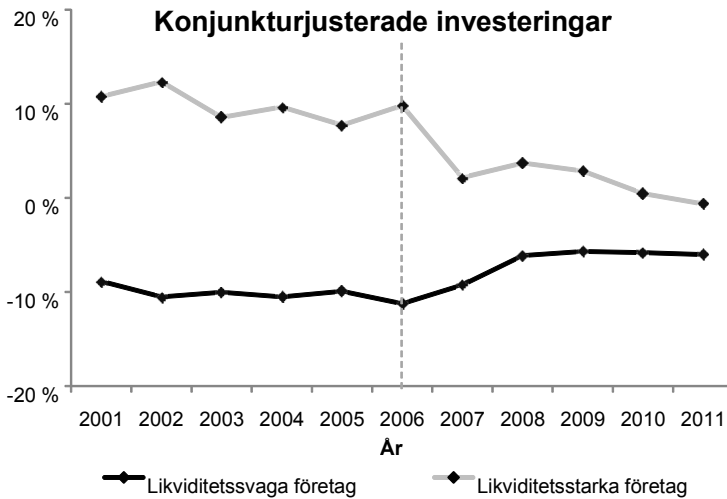
³ Vi använder samma metod som Becker, m.fl. (2013) och delar in våra företag i kvintiler baserat på deras tillgång till intern finansiering, beräknat som företagets likviditet. Vi använder oss av den översta och understa kvintilen i fråga om likviditet för att jämföra investeringseffekter mellan företag. Vi kallar företagen "likviditetsstarka företag" om de tillhör de 20 % av företagen som har högst likviditet i en viss bransch under ett visst år. Vi kallar företagen "likviditetssvaga företag" om de tillhör de 20 % av företagen som har lägst likviditet i en viss bransch under ett visst år. Vi gör denna uppdelning separat för fåmansföretag och onoterade aktiebolag med ett spritt ägande.

En sänkt skatt på utdelning på delägarnivå har olika investeringsfrämjande effekt på företag som har stora balanserade vinstmedel respektive har små balanserade vinstmedel.

En sänkning av skatten på utdelning på delägarnivå, som vid 2006 års skattereform, förväntas ha olika effekt på olika företag, beroende på deras tillgång till finansiering. Vissa företag har egna medel, t.ex. stor kassabehållning eller balanserade vinstmedel. En sänkning av skatten på utdelningar förändrar inte avkastningskravet för att investera för dessa företag och därför påverkas de, teoretiskt sett, inte av en sådan sänkning. Däremot kan företag med små egna medel inte finansiera sina investeringar internt och behöver därför få fram nytt externt kapital för att kunna göra investeringar. En sänkning av skatten på utdelning minskar dessa företags avkastningskrav och 2006 års skattereform väntas därför leda till att företag med små egna medel ökar sina investeringar.

2006 års reform tycks ha resulterat i en bättre fördelning av investeringar i materiella anläggningstillgångar mellan företag. Likviditetsstarka företag minskade sina investeringar efter reformen, medan likviditetssvaga företag ökade sina investeringar.

De totala investeringarna i materiella anläggningstillgångar tycks ha ökat tillfälligt 2007, men eftersom det inte finns någon lämplig kontrollgrupp att jämföra med kan vi inte skilja konjunktur-effekterna från reformeffekterna. Vi koncentrerar oss i vår analys därför på hur investeringarna är fördelade mellan företagen inom gruppen fåmansföretag. För att illustrera hur 2006 års reform har påverkat fåmansföretagens investeringar under tiden kring reformen presenterar vi i figur 1 en översikt över de likviditetssvaga respektive likviditetsstarka företagens kapitalinvesteringar. För att justera för konjunkturreffekter presenteras de två gruppernas investeringar som relativa investeringar i förhållande till företagens genomsnittliga investeringar under ett visst år. Som figuren visar ökade de likviditetssvaga företagen sina relativa investeringar efter 2006.

Figur 1 Fåmansföretagens kapitalinvesteringar⁴

De likviditetssvaga och likviditetsstarka företagens investeringar konvergerar efter reformen.

I figur 1 illustreras hur de likviditetsstarka och likviditetssvaga företagens investeringar konvergerar. Samtidigt minskar de likviditetsstarka företagens investeringar. Detta kan dock bero på diverse skillnader mellan företag och behöver inte endast bero på reformen. För att justera för dessa effekter på företagsnivå uppskattar vi reformeffekten med hjälp av en regressionsanalys där vi tar hänsyn till andra faktorer som påverkar investeringsbesluten. Dessa uppskattningar bekräftar den utveckling som vi ser i figur 1. De likviditetssvaga företagens kapitalinvesteringar, som andel av materiella anläggningstillgångar föregående år, har efter reformen ökat med omkring 11 % i förhållande till de likviditetsstarka företagens investeringar. Precis som Chetty och Saez (2010) hävdar innebär detta att fördelningen av investeringarna mellan företagen förbättras efter reformen, vilket ökar effektiviteten.

⁴ Figur 1 är en del av figur 2.3 i kapitel 2.

2006 års reform tycks inte ha inneburit några större förändringar i fördelningen av sysselsättningen mellan fåmansföretagen.

Vidare analyserar vi hur reformen har påverkat sysselsättningen och skapandet av nya arbetstillfällen. Vi undersöker om 2006 års reform har gett likviditetssvaga företag incitament att anställa mer personal än likviditetsstarka företag. Av våra resultat drar vi slutsatsen att reformen inte har påverkat sysselsättningen i fåmansföretagen på något systematiskt sätt. Det finns vissa förklaringar till detta. För det första mäter vi sysselsättningseffekterna utifrån antalet anställda. Vi har ingen information om huruvida arbetsutbudet har ökat, t.ex. genom förlängda arbetstider. För det andra kan företagen hyra in extern personal från bemanningsföretag eller frilansare för att bibehålla flexibiliteten.

Arbetstagarnas förvärvsinkomster tycks ha ökat till följd av 2006 års reform, särskilt i likviditetssvaga fåmansföretag.

Reformen har kanske inte bidragit till att skapa nya arbetstillfällen, men däremot har vi hittat starka empiriska belägg för att den har påverkat en annan dimension av sysselsättningen. Anställda i fåmansföretag har fått betydligt högre förvärvsinkomster efter reformen. Lönesumman har ökat mer för likviditetssvaga företag än för likviditetsstarka företag. Före reformen var lönesumman i genomsnitt högre i likviditetsstarka företag än i likviditetssvaga företag. Sänkningen av skatten på utdelning gör att denna skillnad minskar med ca 6 %. Lönesumman i likviditetssvaga företag och likviditetsstarka företag konvergerar efter reformen. Med våra data går det inte att avgöra om denna ökning beror på en ökning av antalet arbetade timmar, högre löner eller bådadera.

Reformen tycks ha påverkat investeringarna i onoterade aktiebolag med en vid ägarkrets på ungefär samma sätt som i fåmansföretag, dock i mindre omfattning.

2006 års reform innebar även att skatten på utdelningar för andelsägare i onoterade bolag med en vidare ägarkrets sänktes med 5 procentenheter. Denna skattesänkning är endast hälften så stor som motsvarande skattesänkning för aktiva ägare i fåmansföretag. Sänkningen med 5 procentenheter gäller dock alla utdelningar till

andelsägarna utan begränsning, medan sänkningen med 10 procentenheter för aktiva ägare i fåmansföretag gäller endast utdelningar inom gränobeloppet.

Vi har hittat liknande resultat som för fåmansföretag. De likviditetssvaga företagens kapitalinvesteringar, som andel av materiella anläggningstillgångar föregående år, har efter reformen ökat med omkring 6 % i förhållande till de likviditetsstarka företagens investeringar. Reformen har inte haft någon större effekt när det gäller att skapa nya arbetstillfällen inom dessa företag. På liknande sätt som fåmansföretagen har förvärvsinkomsterna för de anställda i bolag med en vidare ägarkrets ökat efter 2006. Den procentuella ökningen är dock lägre än för fåmansföretagen.

Kapitel 3: Hur 2006 års reform har påverkat bildandet av nya företag och valet av organisationsform

I detta kapitel konstaterar vi framför allt att det inte har skett någon ökning i bildandet av helt nya fåmansföretag med faktisk verksamhet till följd av 2006 års reform. Vid första anblicken kan det tyckas ointressant att reformen inte har lett till någon förändring. Det är dock viktigt att komma ihåg att antalet fåmansföretag tycks ha ökat efter 2006 om man ser till trender och aggregerad statistik om antalet sådana företag. Man skulle då kunna dra slutsatsen att den sänkta skatten på utdelning var ett bra skatteincitament för att skapa fler företag. Vi konstaterar dock att så inte är fallet. Reformen gjorde inte att det bildades fler nya fåmansföretag med faktisk verksamhet. Den noterade ökningen i bildandet av dessa företag beror på att fler befintliga enskilda näringsidkare och handelsbolag ombildas till fåmansföretag, eftersom detta har blivit förmånligare ur skattesynpunkt.

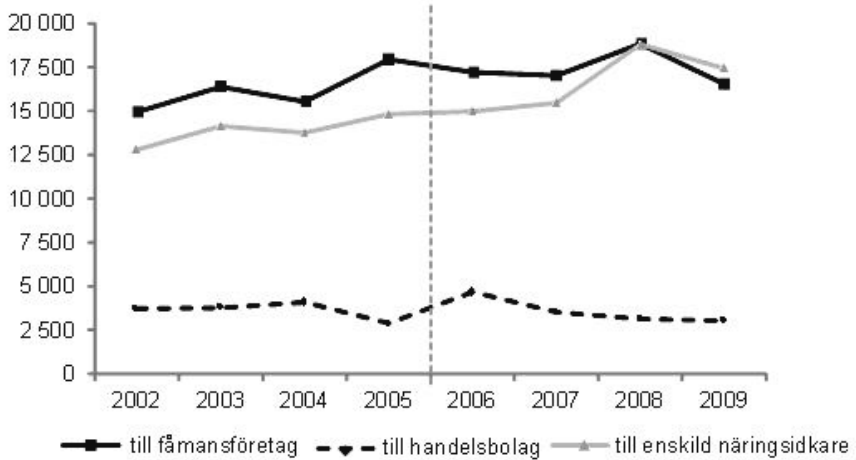
Fler nya företag betyder inte nödvändigtvis ett ökat företagande. Befintliga företag kan välja att ombildas till fåmansföretag av skatteskäl.

Alstadsæter och Jacob (2012a) konstaterar att 25 % av de nya företag som bildades efter skattereformen bildades i skatteundrandragande syfte. De bedriver ingen eller endast begränsad

verksamhet. I kapitel 3 i denna rapport analyserar vi om reformen även har gjort att det har bildats fler nya fåmansföretag med faktisk verksamhet. Vid analysen av nyföretagandet bör man även ta hänsyn till om ett nytt fåmansföretag faktiskt är ett nystartat företag eller om det är en befintlig enskild näringsidkare eller ett befintligt handelsbolag som ombildats till fåmansföretag. Bytet av organisationsform påverkar ofta den skatt som företaget ska betala. Det kan därför vara ett led i ägarens strategi för att betala så lite skatt som möjligt. Samtidigt kan ombildandet till fåmansföretag samt det begränsade ägaransvaret leda till en annan typ av företags-tillväxt eftersom det minskar ägarens risk. Om skatterna ger delägarna incitament att omvandla sina företag till fåmansföretag kan företagen slå in på en väg mot högre tillväxt.

2006 års reform fick inte fler anställda att bilda fåmansföretag med faktisk verksamhet.

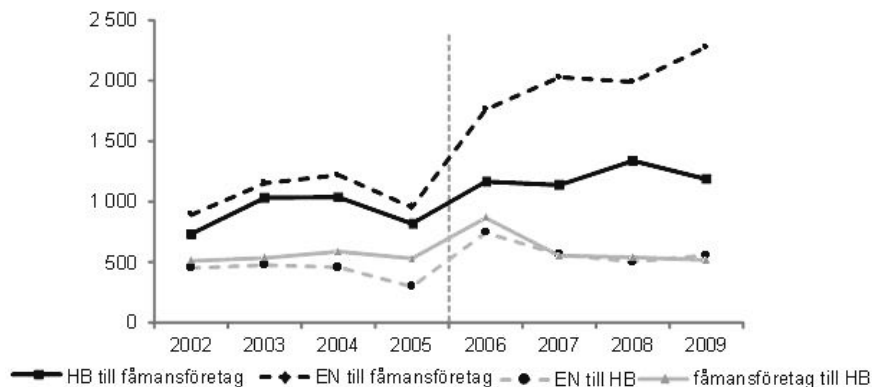
För att analysera om 2006 års reform har lett till ett ökat företagande i ekonomin utgår vi från andelen sysselsatta personer som väljer att bilda fåmansföretag. I figur 2 visas antalet tidigare anställda personer som bildar eller är delägare i ett fåmansföretag för första gången (svart linje). Som jämförelsegrupper presenterar vi antalet personer som bildar en enskild näringsverksamhet (grå linje) och ett handelsbolag (svart streckad linje). Vi konstaterar att andelen nystartade fåmansföretag ökar över tiden. Denna ökning kan dock inte tillskrivas skattereformen eftersom andelen nystartade enskilda näringsidkare följer samma trend. 2006 års skattereform har således inte gett anställda personer något extra incitament att bilda fåmansföretag.

Figur 2 Antalet nybildade företag som bildas av anställda personer⁵

Det ökade antalet nya fåmansföretag efter 2006 beror främst på att befintliga enskilda näringsidkare och handelsbolag ombildas till fåmansföretag.

I stället för att skapa helt nya företag har 2006 års reform gett ägarna av befintliga enskilda näringsverksamheter och handelsbolag motiv att ombilda sina företag till fåmansföretag. I figur 3 visas antalet befintliga ägare av enskilda näringsverksamheter och handelsbolag som byter organisationsform. Den *svarta linjen* visar antalet personer som har bytt företagsform från handelsbolag till fåmansföretag. Den *svarta streckade linjen* visar antalet personer som har bytt organisationsform från enskild näringsidkare till fåmansföretag. Den *gråa streckade linjen* visar antalet personer som har bytt från enskild näringsidkare till handelsbolag. Den *gråa heldragna linjen* visar antalet personer som har bytt från fåmansföretag till handelsbolag. De flesta byten av organisationsform avser byten från enskild näringsidkare till fåmansföretag. Efter reformen har antalet enskilda näringsidkare som ombildar sin verksamhet ökat med mer än 75 % och antalet handelsbolag som ombildas ökat med 33 %. Eftersom 3:12-reglerna har blivit mer generösa sedan 2006 har trenden där personer byter från enskild näringsidkare till fåmansföretag ökat ytterligare.

⁵ Figur 2 är en avbildning av figur 3.4 i kapitel 3.

Figur 3 Antalet ägare som byter organisationsform, 2000–2011⁶

Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag som beskattas med både kommunal och statlig inkomstskatt har större skattemässiga incitament att ombilda sina företag till fåmansföretag.

Om enskilda näringsidkare eller delägare av handelsbolag ombildar verksamheten till fåmansföretag går beskattningen av företaget från att ha varit en personlig inkomstbeskattning till att vara en dubbelbeskattning av bolagets vinst (skatt på bolagsinkomster och skatt på utdelningar). Om delägarrens totala inkomster ligger över tröskeln för statlig skatt kan det ur skattesynpunkt vara gynnsamt att ombilda företaget till fåmansföretag, eftersom den sammanlagda skattesatsen på utdelningsinkomster då blir lägre än den sammanlagda kommunala och statliga skatten på förvärvsinkomster. Vår empiriska analys bekräftar att enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag som ska betala statlig skatt har en större benägenhet att ombilda sina företag till fåmansföretag för att betala mindre i skatt.

Vi följer Alstadsæter och Jacobs (2013a) exempel och delar upp urvalet efter föregående års skatterättsliga ställning för att kunna fastställa hur skattesänkningen påverkat benägenheten att ombilda till fåmansföretag. Resultaten visar att personer som har skattemässiga incitament att ombilda sina företag till fåmansföretag, dvs. personer som ska betala statlig skatt, har en större benägenhet att ombilda sina företag. 2006 års reform har således inneburit att

⁶ Figur 3 är en avbildning av figur 3.6 i kapitel 3.

företagsägare som betalar hög skatt på förvärvsinkomster i högre utsträckning ombildar sina handelsbolag eller enskilda näringsidkare till fåmansföretag.

Kapitel 4: 2006 års reform och befintliga företag som ombildas till fåmansföretag: effekter på företagens tillväxt och delägarnas inkomster

I föregående kapitel konstaterades att det ökade antalet fåmansföretag efter 2006 berodde på att fler befintliga enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag ombildade sina företag till fåmansföretag. I detta kapitel undersöker vi hur dessa ombildningar påverkar företagens tillväxt och ägarnas inkomster. Våra resultat visar att företag som byter organisationsform genererar en del extra tillväxt och investeringar men att marginalombildaren är mindre produktiv än före reformen. På delägarnivå konstaterar vi en något ökad inkomst efter ombildningen.

De mest lönsamma enskilda näringsidkarna och handelsbolagen ombildas till fåmansföretag, eftersom detta är förmånligare ur skattesynpunkt. De har även en högre vinst och en snabbare tillväxt än övriga enskilda näringsidkare och handelsbolag.

I regel är lönsamma handelsbolag och enskilda näringsidkare mer benägna att agera utifrån skattemässiga incitament och ombilda sina företag till fåmansföretag. Den empiriska analysen visar att nya fåmansföretag växer snabbare, investerar mer och anställer fler än övriga handelsbolag eller befintliga fåmansföretag. Efter 2006 års reformering av 3:12-reglerna är denna ökning i investeringar och tillväxt mindre uttalad än före reformen. De handelsbolag som ombildas till fåmansföretag har ändå en högre lönsamhet och tillväxt än jämförbara företag som inte ombildas. 2006 års reform gjorde det lönsamt för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag att ombilda sina företag till fåmansföretag i fall där det tidigare inte hade varit det.

Våra resultat visar att reformen har lett till en inkomstökning för ägare av nybildade fåmansföretag jämfört med ägare av befintliga fåmansföretag. Denna ökning beror på högre utdelningsinkomster.

Kapitel 5: Diskussioner och slutsatser

I denna rapport har vi dokumenterat hur 2006 års skattereform har påverkat fördelningen av investeringar och sysselsättning, bildandet av fåmansföretag samt företagens och ägarnas inkomster. Avsikten med analysen har varit att utvärdera om reformen har påverkat dessa aspekter och i så fall på vilket sätt. Syftet har inte varit att kvantifiera storleken på effekterna sett till hela ekonomin. Även Alstadsäter och Jacob (2012a) konstaterade att 2006 års reform har lett till inkomstomvandling och skatteundandragande utan att kvantifiera dessa effekter. Detta får undersökas i framtida forskning.

Skillnaden mellan den höga marginals-katten på förvärvs-inkomster och den lägre marginals-katten på kapitalinkomster gör att det krävs regler för inkomstuppdelning för fåmansföretag för att på något sätt förhindra att skattebasen urholkas genom skatteplanering. Genom att täppa till några av kryphålen i 3:12-reglerna skulle man kunna minska skatteplaneringen utan att påverka 3:12-reglernas effekter på tillväxt och värdeskapande.

Spänningarna i det svenska skattesystemet ökar om skatten på bolagsinkomster sänks.

Så länge det fortsätter att vara stora skillnader mellan den högsta marginals-katten på förvärvsinkomster och marginals-katten på kapitalinkomster inom det svenska duala inkomstskattesystemet kommer det att finnas spänningar i systemet. Det finns ett behov av begränsningar i 3:12-reglerna avseende den förmånliga beskattningen av utdelning.⁷ Eventuella framtida sänkningar av skatten på bolagsinkomster kommer att öka incitamenten att ägna sig åt skatteminimerande inkomstomvandling genom ett 3:12-företag. Sådana framtida skattesänkningar kommer dock samtidigt att öka incitamenten att investera.

⁷ Det kapitalandelskrav på 4% som infördes 2014 påverkar inte definitionen av ett fåmansföretag eller av en aktiv ägare. Den begränsar dock antalet aktiva ägare som kan utnyttja det lönebaserade utrymmet enligt huvudregeln. Aktiva ägare med en kapitalandel på mindre än 4% kommer fortfarande att beskattas enligt 3:12-reglerna, men kommer att ha ett lägre gränsbelopp då det endast är kapitalbasen som ingår i beräkningen av gränsbeloppet.

Definitionerna av vad som avses med fåmansföretag och aktiva ägare i ett fåmansföretag är en del av problemet med de nuvarande 3:12-reglerna.

En viktig utmaning med 3:12-reglerna är definitionen av fåmansföretag. I nuläget kan företag med ett mycket spritt ägande, till exempel konsultföretag där en stor del av de anställda även är andelsägare, behandlas enligt 3:12-reglerna. 3:12-reglerna är dock avsedda för företag med ett fåtal ägare. Därför bör företag med många ägare behandlas som onoterade företag med ett spritt ägande. Den avgörande frågan är prissättningen på de aktier som de anställda i företaget förvärvar. Skillnaden mellan teckningskursen och det faktiska marknadsvärdet utgör i själva verket ersättning för arbete och bör beskattas som löneinkomst. Det faktiska marknadsvärdet på aktier i onoterade företag kan beräknas enligt standardiserade värderingsmetoder som framgår av finans- och bokföringslitteraturen eller genom att titta på faktiska aktiekurser hos fristående parter.⁸ Det är viktigt att ha en tydlig och fungerande definition av aktiva ägare, oavsett ägarandel.

När ägarlönen tas med i beräkningen av gränsbeloppet enligt huvudregeln blir det för många ägare förmånligt att beskattas enligt 3:12-reglerna.

2006 års reform innebar att man ändrade metoden för att beräkna det utdelningsbelopp som ska beskattas med 20 %, gränsbeloppet. Från och med 2006 ingår löneutbetalningarna till aktiva ägare också i lönebasen för beräkning av utdelningsutrymmet enligt huvudregeln. Det gör att det blir särskilt förmånligt för ägare av personalintensiva företag att beskattas enligt 3:12-reglerna. Det blir också förmånligt för arbetstagare i sådana företag att bli aktiva ägare för att kunna få en större del av ersättningen för sitt arbete i form av utdelning inom gränsbeloppet. Ett sätt att komma till rätta med detta är att införa vissa undantag i huvudregeln för s.k. fria yrkesutövare (liberal professions)⁹.

⁸ Sådana metoder används i många länder för beräkningen av arvsskatt, där aktierna i onoterade bolag omfattas av arvsskatt. Dessa bolag måste värderas och det finns standardiserade värderingsmetoder för detta.

⁹ Exempel på dessa yrken är humankapitalintensiva yrken, såsom arkitekter, läkare, konsulter etc.

Avsaknaden av ett krav på aktivitet i företaget ökar möjligheterna till skatteplanering.

För närvarande kan s.k. aktiva ägare av företag med liten eller ingen verksamhet i praktiken samla på sig sparade utdelningsutrymmen. Det går att begränsa möjligheterna till inkomstomvandling enligt 3:12-reglerna utan att påverka eventuella gynnsamma effekter på tillväxten. Det finns en klausul om krav på aktivitet för andelsägare som ska beskattas enligt 3:12-reglerna. Införandet av en aktivitetsklausul på företagsnivå skulle förhindra möjligheten att samla på sig utdelningsutrymme enligt förenklingsregeln i fåmansföretag med låga eller inga inkomster.

3:12-reglernas komplexitet kan göra att kringgåendena av skattereglerna ökar.

Ägarna uppger själva sin ägarandel. Eftersom det inte finns något aktieägarregister i Sverige kan skattemyndigheterna inte på ett tillförlitligt sätt kontrollera att de ägarandelar som ägarna själva uppgivit stämmer. Därmed kan de inte heller kontrollera att de beräknade gränsbeloppen stämmer. Komplexa skatteregler och skatteformer kan göra det svårt för skattebetalarna att följa reglerna även om de vill. Alstadsæter och Jacob (2013b) noterar att det finns en omfattande felrapportering av ägarandelar enligt förenklingsregeln. En del av denna felrapportering förefaller vara oavsiktlig.

Det behövs mer forskning för att bättre förstå orsakerna till de dokumenterade effekterna.

I denna rapport har vi besvarat specifika frågeställningar och dokumenterat relativa nivåförändringar till följd av 2006 års reform. Syftet med rapporten har varit att undersöka om reformen har haft några värdeskapande effekter. Det vore intressant att vid framtida forskning fördjupa sig i var och en av dessa effekter och både kvantifiera dem och analysera om de beror på branschskillnader, tillgångsstrukturer, finansieringspolicy osv, vilket skulle påverka utformningen av den framtida politiken. Det vore även intressant att analysera reformens fördelningseffekter. Detta ligger dock utanför denna rapport och vi överlåter det till framtida forskning.